

Na globální statistiku si budeme muset ještě počkat

Má rád filozofické otázky, zajímá ho vývoj světa a jakou roli v něm plní statistika.

Josef Vlášek, vrchní ředitel Sekce produkčních statistik Českého statistického úřadu, se do budoucna dívá s nadějí.

Ke statistice jste se dostal náhodou, anebo to byl váš vysněný obor?

Náhodou, můj vysněný obor byl informatika. Po škole jsem nastoupil do Okresní zemědělské správy v Praze-západ a sbíral data na krajích a okresech. Pak jsem se přihlásil na konkurz, dá-li se to tak nazvat, do Federálního statistického úřadu. Informace, které jsou okolo statistiky, jsem se vždy snažil chápat širěji. Zajímalo mě, jak posadit statistická čísla do reálné ekonomiky.

Kromě informačních technologií vás asi také bavila ekonomie.

Víc ekonomika. Informační technologie mě jen provázely, tam expert nejsem. Studoval jsem Vysokou školu zemědělskou, provozně ekonomickou fakultu. Ekonomické teorie mě zajímaly, vždy jsem hledal spojení na podniky.

Kolik let na Českém statistickém úřadu působíte?

Hodně, od roku 1974. Takže to v listopadu bude 37 let.

Jak se za tu dobu změnil váš filozofický pohled na svět?

No tak ten se, myslím, nezměnil. Pořád se snažím dostat se za tu oponu společenského a ekonomického dění.

S ohledem na ekonomický vývoj v posledním období jste spíše optimista nebo pesimista?

Řekl bych, že tu fázi výraznějšího pesimismu jsem již překonal.

Řídíte sekci produkčních statistik. Co si pod produkčními statistikami můžeme představit?

Především statistiky o reálné výrobě – v zemědělství, průmyslu, stavebnictví, obchodě, dopravě a službách.

Jakou roli hraje produkční statistika mezi statistikami ČSÚ?

Nerad bych říkal, že klíčovou, ale patříme mezi hlavní okruhy, které statistiku charakterizují: produkční (podniková), sociální, environmentální a makroekonomická statistika.

Jste příznivcem komentářů statistiků?

Názor statistiků, až kam mají jejich komentáře vést, není ujednocený. Já si myslím, že kromě suchých čísel a jejich popisu by si měl zkušený a profesionální statistik troufnout na širší komentář. Velký spor v této oblasti je o tom, zda se mají statistici pokoušet o nějakou předpověď. Existuje taková nepsaná dohoda, že naše prognózy se týkají pouze demografického vývoje.

Jak se vyrovnáváte se situací, když čísla ukazují jiný vývoj, než deklarují politici?

Tady moc prostoru statistika nemá. Ona může jen znovu a znovu opakovat, že čísla jsou taková, jaká jsou. Pokud politik používá čísla v nevhodné vazbě, tak můžeme reagovat osobním dopisem. Někdy byly naše reakce ostřejší, například v tisku, ale moc velký úspěch to nemělo.

Mě spíše zajímá, jak dalece vám vadí, když někdo s čísly zachází příliš populisticky.

To se přiznám, že mi vadí velmi. To by se dít nemělo. Pokud jsou interpretace politiků výrazně odlišné, tak na ně statistici reagují. Je to nepříjemné, pokud se to někdy zneužívá. Ale statistika tomu může čelit jen svými odpověďmi, pokud si chce zachovat nějakou míru své nezávislosti.

Za viníky krize v Řecku bývají označováni místní statistici. Co si o tom myslíte vy?

Určitě v tom byli zapleteni, ale je zapotřebí říci, že nejen oni. To není záležitost jen statistiky, to je záležitost i ministerstva financí. Notifikační procesy probíhají za spolupráce několika ústředních institucí. Aby se vše svalovalo jen na statistiky, není fér.

Žijeme v době globalizace, co se stane na druhém konci zeměkoule, se nás nakonec také nějak dotkne. Jak na to reaguje statistika?

To jste narazila na téma, které mě enormně zajímá. Proč ke krizi došlo? Ono se vytýká statistikům, možná i oprávněně, že svými čísly na celou situaci reagovali opožděně. Statistika reaguje pomalu, ale reaguje. Mezinárodní organizace typu OECD zpracovávají podklady, jak se vypořádat s jevy mezinárodního obchodu a putováním globálních institucí. Ale popravdě řečeno, je to spíše v teoretických polohách. Do praktické statistiky se to promítá velmi pomalu.

A v čem je největší problém?

Tady se vlastně chce vytvářet obraz o výkonu ekonomiky za určitý stát. Ale vypreparovat z globálního světa a globálních podniků, co se týká konkrétního státu nebo území, je nesmírně obtížné. Jsou podniky, jejichž pracovním prostorem je celá zeměkoule. Kam pak začleníte odměny jejich manažerů, kteří působí ve čtyřiceti zemích? Přičtete je prostě k některé zemi. Jenže to už dnes dělá problémy. Oni tím, že se organizují celosvětově, tak mění způsoby organizace výroby. Dříve existoval komplexní podnik – měl svoji hlavní výrobu, sám si topil, vařil pro své zaměstnance, měl kulturní dům, vše bylo pod ním. Dnes se podnik organizuje na principu, jak já říkám, čisté výrobní jednotky. Prostě továrna nedělá nic jiného než příslušnou výrobu, vše ostatní je nasmlouváno s externími dodavateli. Vypreparovat z toho jednotlivé ukazatele pro Českou republiku je nesmírně obtížné. Statistika má určité postupy, standardy a metodiky, podle kterých by se účtovalo, to ano, ale to v reálném životě není možné.

Proč to není možné? Proto, že by se musely domluvit všechny státy, aby využívaly stejnou metodiku?

Samozejmě, že by musela existovat společná dohoda. Teoreticky existuje, prakticky to vypadá jinak a řada rozporných čísel to potvrzuje.

Jezdíte do podniků, takže víte, jaká je praxe.

Snažíme se do podniků jezdit, i když v posledním období to nebylo až tak intenzivní. V těch předchozích letech jsme navštívili asi 20 velkých podniků. Mluvíme s nimi a studujeme jejich výroční zprávy, které zpracovávají poctivě. Podkladů je řada. I do budoucna statistika potřebuje udržovat kontakt s běžným životem v podnicích.

Misí ČSÚ je, aby poskytovala věrohodnou a konzistentní představu o vývoji společnosti. Co to může ohrozit?

Chování těch účastníků. Statistika potřebuje nějakou kapacitu, finanční prostředky, lidský kvalifikovaný potenciál, ale potřebuje i vstřícný rozumný přístup z té druhé strany. Potřebujeme dobře komunikovat s respondenty, aby nám dobře odpovídali. Potřebujeme komunikovat s domácnostmi, aby se nás nebály. Abychom jim dokázali zaručit, že o nich nebudeme nikde vyprávět, co jsme se o nich dozvěděli.

Statisticy upozorňují, že chybí výkazy za velké podniky. Existuje nějaké řešení?

Je pravda, že i za některé velké podniky se nedaří výkazy získat. Statistika to vnitřně řeší. Předsedkyně ČSÚ podepsala aktualizovanou směrnici o tom, jak se chovat v případě non response. Statistika má možnost udělovat pokuty, ale zatím byla v pozici, že to dělala nerada. Spíše sází na dohodu. Může to nakonec skončit tím, že se půjde do soudního sporu,

trvá to, a v době, kdy se věci dořeší, tak už data ztrácí na aktuálnosti. Ve zmíněné směrnici se vytváří prostor, že v krajním případě se k tomu sahá, spíše aby to bylo upozornění pro respondenty, že statistika to může udělat. Rozhodně není cesta, že budu získávat data tím, že budu udělovat pokuty.

Jak se bude dál statistika vyvíjet?

Úvahy jsou různé. V současné době je poměrně velký zájem zatáhnout do statistiky využívání administrativních databází. Ve všech státech existuje spousta systémů, které sledují určitá data pro určitý účel – například data pro daňové přiznání, registrace motorových vozidel apod. Určité je to zdroj, který by se mohl využít. Ukazuje se však, že protože se administrativní zdroje tvoří k nějakým účelům, tak jsou ve stavu, v jakém jsou. Jenom jejich převedení na elektronická média a jejich zpracování neposkytuje statistikům výsledky, jaké by potřebovali. Materiál se musí, řekl bych, ještě statisticky opracovat, aby se dal použít. Obrovským problémem jsou „mrtvé duše“. Například v registru vozidel jsou statisíce vozidel, které už nikdy jezdit nebudou. V registru organizací jsou firmy, které už nepodnikají a podnikat nebudou. Pokud chceme s registry pracovat a využívat je, tak nejtěžší úkol bude udržet data v aktuálním stavu.

Ing. Josef Vlášek

ZAMĚSTNÁNÍ: Od 1. 11. 1974 na statistických úřadech (FSÚ, ČSÚ), předtím ekonom Okresní zemědělské správy Praha-západ.

RODINA: Manželka ekonomka a účetní, 2 dcery, starší pracuje v marketingu firmy Peugeot, mladší je v současné době na mateřské dovolené. Bydlíme společně v rodinném domě v Praze 12 – Modřanech.

PŘÁTELÉ: Především z prostředí rodiny, studií a práce.

OBLÍBENÉ ČÍSLO: 6